

Cumhuriyet Halk Partisi
Araştırma, Bilim ve Yönetim Platformu

POLİTİKA NOTU

Vatandaş Vergisini Veriyor, Hükümet de Hesabını Verecek

***AKP Hükümeti
Parlamantoya Hesap
Vermekten Kaçıyor***

Demokrasilerde hesap vermek bir görev ve onurdur. Kendini milli iradenin tek temsilcisi olarak gören AKP iktidarı, milli iradeye hesap vermekten korkmaktadır.

***CHP için TBMM'ye hesap
vermek bir onurdur***

Demokratik yönetimlerin en önemli özelliklerinden biri yönetenlerin halka hesap vermesidir. CHP için Parlamantoya hesap vermek bir onurdur. CHP vatandaşın en temel haklarının başında gelen *bütçe hakkı'nı* sonuna kadar korumaya kararlıdır.

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM Genel Kurulunda yaptığı 2013 yılı bütçe konuşmasında ülkemizde demokrasinin sürdürülebilmesi bakımından yaşamsal önemi olan bir konuyu siyaset gündemine taşıdı. Konu AKP iktidarının 2010 yılından bu yana kamu harcamalarını Meclis denetiminden kaçırmak için Sayıştay Yasası'nda yaptığı düzenlemelerdi. 2014 yılı Bütçesi TBMM Genel Kurulu'nda görüşülürken de CHP Genel Başkanı, Hükümeti Parlamento'ya karşı saygılı olmaya çağırdı. Sayıştay Raporları'nın usulünce düzenlenmesi ve Meclis'e gelmesinin sağlanması konusunda Hükümet'i bir defa daha uyararak şu önemli ilkelerin altını çizdi:

Demokratik yönetimlerin en önemli özelliklerinden biri yönetenlerin halka hesap vermesidir. Hesap vermek bir iktidar için hem bir görev hem de bir onurdur. Ne var ki bugün Türkiye hesap vermekten korkan bir hükümet tarafından yönetilmektedir. AKP Hükümeti demokrasiyi ve Parlamento'nun *bütçe hakkını* hiçe saymaktadır. Yasama organı adına denetim yapacak kurum Sayıştay'dır ve onun denetim raporları Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne eksiksiz gelmek zorundadır. Bu raporlar olmadan yapılacak

Bütçe ve Kesin Hesap Kanunları'nın meşruiyeti yoktur.

Demokrasilerde Bütçe Hakkı ve Önemi

Demokrasinin var olabilmemesinin temel koşulu *güçler ayrılığı* ilkesinin yürürlükte olmasıdır. Güçler ayrılığı, yürütme gücünün, yani hükümetin faaliyetleri üzerinde etkin bir demokratik denetim sisteminin kurulabilmesini öngörür. İşte bu nedenle demokrasilerde hükümetlerin yetkilerinin idari ve mali denetime tabi tutulması gerekir. Bu denetim başta parlamento olmak üzere anayasal kurumların görevidir.

'Bütçe Hakkı' iktidarlar tarafından yok sayılırsa demokrasiden, kuvvetler ayrılığından, hak ve özgürlüklerden söz edilemez.

Demokrasilerde milletin seçtiği parlamentoların temel hakları arasında *bütçe hakkı* vardır. *Bütçe hakkı*, egemenliğin millete ait olması ilkesinin temel taşlarından biridir. Devletin yapacağı harcamaların kapsamına ve büyüklüğüne milletin karar vermesi *bütçe hakkı* sayesinde mümkün olur. *Bütçe hakkı*, devletin yapacağı harcamaların finansmanını sağlamak üzere halkın ödeyeceği vergilerin toplanmasına milletin karar vermesi anlamına gelir.

Millet '*bütçe hakkı*'nı parlamentonun çıkardığı '*bütçe kanunları*' vasıtası ile kullanır. Vergiler usulüne uygun toplanıyor

mu? Harcamalar kanunlara ve amaçlara uygun yapılıyor mu? Bu soruların gereğinin yerine getirilmesi için vergilerin ve harcamaların açık ve tam olarak parlamentonun denetimine sunulması gerekir.

Ana muhalefete reklam sansürü

CHP'nin, "Vatandaş vergisini veriyorsa, hükümet de hesabını verecek" yazan afişi reklam şirketinden döndü. Gerçekçe ise "Başbakan'ın fazla eleştirilmesi"

Parlamentoların 'bütçe hakkı' iktidarlar tarafından yok sayılır veya kısıtlanırsa demokrasiden, kuvvetler ayrılığından, hak ve özgürlüklerden söz edilemez. Bu nedenle bütçe ve hükümetin yaptığı harcamaların ne şekilde denetime tabi tutulacağı Anayasa ve ilgili yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Dünyadaki tüm demokratik sistemlerde kural ve uygulama böyledir. Ülkemizde 1982 Anayasası'nın 87, 160, 161, 162, 163 ve 164. maddelerinde 'bütçe hakkı' ve bu hakkın kullanılması çeşitli yönleri ile hüküm altına alınmıştır.

Demokrasilerde hesap vermek bir görev ve onurdur. Ne çelişkidir ki, kendini milli iradenin tek temsilcisi olarak gören AKP iktidarı, milli iradeye hesap vermekten korkmaktadır.

'Bütçe hakkı' kapsamında hükümetlerin mali hesap verebilirliği nasıl sağlanır? Kamu kaynaklarının nasıl harcandığını halk adına denetleyebilmek için hangi yöntem uygulanır? Kamu kurumlarının, yani devletin yaptığı harcamaları Sayıştay (ya da Yüksek Hesap Mahkemesi) denetler. Sayıştay harcamalarla ilgili hazırladığı raporları yasama organına sunar. Böylece yasama organı ile birlikte yürütülen bir denetim mekanizması oluşur. Türkiye'de 1982 Anayasası'nın 160. Maddesi'ne göre Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri, KİT'ler ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını 'bütçe hakkının sahibi olan TBMM adına denetleme yetkisine sahiptir.

Ekonomide Mali Saydamlık Karartılıyor: Hükümet Parlamentaoya Hesap Vermekten Kaçıyor...

2001 yılında yaşanan ekonomik krizin ardından ülkemizdeki kamu mali yönetiminde mali saydamlık, hesap verebilirlik ve denetim konularına özel bir önem verilmiştir. Bu çerçevede, TBMM'nin 'bütçe hakkı'nı etkin bir şekilde kullanabilmesi için uluslararası standartlara ve Avrupa Birliği normlarına uygun bir yapı kurulması

öngörülmüştür. 2003'te kabul edilen ve tüm hükümleriyle 2005'te yürürlüğe giren 5018 sayılı 'Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu' bu yolda atılan önemli bir adımdır. Yine mali saydamlık ve hesap verebilirliği sağlamak amacıyla 2002'de 'Kamu İhale Kanunu' ve 'Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun' çıkarılmıştır.

Ancak AKP Hükümeti kamu mali yönetiminde kurallılık, saydamlık ve öngörülebilirlik sağlama amacıyla atılan tüm adımları birbiri ardına yok etmektedir. İlginç olan AKP'nin kendi iktidarı döneminde atılmış adımlarında aynı şekilde yok edilmesidir. AKP Hükümeti, kamu kaynaklarının nasıl harcandığını Sayıştay ve Meclis denetiminden kaçırarak girişimlere 2010 yılında başlamıştır. O tarihten bu yana Hükümet, Sayıştay denetimini aşama aşama evrensel standartların dışına çıkarmaya çalışmaktadır. Ekonominin çapasız kalmasının ve bunun sonucu ekonomide meydana gelen kırılma noktalarının altında iktidarın hesap vermekten ve denetimden kaçınması da yatmaktadır.

İktidarların hesap vermekten kaçtığı rejimlerde yolsuzluk vardır, usulsüzlük vardır, haksız kazanç vardır, hak gaspları vardır, tüyü bitmemiş yetimin hakkının yenmesi vardır.

Hükümet, Sayıştay'ı işlevsiz hale getirmeye yönelik birinci adımını 2010 yılında atmıştır.

2010 yılı Aralık ayında Sayıştay Kanunu'nun TBMM Genel Kurul'unda görüşülmesi sırasında AKP Grubu'nun verdiği bir önergeyle Sayıştay'ın 'Uluslararası Sayıştaylar Birliği'nin (USB) Denetim Standartları'na uygun 'performans denetimi' yapma yetkisi kaldırılmıştır. Çünkü Hükümet, Sayıştay'ın TBMM'ye sunmaya hazırlandığı performans denetimi raporlarının altısında yer alan, 'kamu kaynaklarının verimlilik, etkililik ve ekonomiklik ilkelerine uyulmadan savurganca kullanıldığı ve yüksek miktarda kamu zararına neden olduğuna' ilişkin bulguları TBMM'den ve kamuoyundan saklamak istemiştir.

Sayıştay'ı işlevsiz hale getirmeye yönelik ikinci adım, Temmuz 2012'de çıkarılan 6353 sayılı Torba Yasa ile atılmıştır. Yapılan düzenleme ile Sayıştay'ın, USB Denetim Standartları çerçevesinde, mali işlem ve faaliyetlerin 'yasalara uygunluğunu denetlemesi' olanaksız hale getirilmiştir. Sayıştay yönetimi bu yasayı gerekçe göstererek, kamu idarelerinin 2011 yılına ilişkin kamu harcamalarının denetim sonuçlarını kapsayan 132 adet Sayıştay Raporunu TBMM'ye sunmamıştır. Bunun

sonucunda AKP Hükümeti'nin 2013 yılı Bütçesi ile 2011 yılı Kesin Hesabı Sayıştay Raporları olmadığından TBMM tarafından denetlenemeden yasalaşmıştır. CHP, Sayıştay'ın denetim yetkisini kısıtlayan ve yasama organının yürütme üzerindeki denetimini kaldıran bu düzenlemeyi Anayasa Mahkemesi'ne götürmüştür. Anayasa Mahkemesi 6353 sayılı yasayı 27.12.2012 günlü, E. 2012/102, K. 2012/207 sayılı kararıyla iptal etmiştir. İptal gerekçesinde şu hükümler yer almaktadır:

- Yasama organına tanınan bütçe hakkı, sadece bütçenin yapımını değil, bütçenin uygulanmasının denetlenmesini de kapsamaktadır.
- Sayıştay denetimi, TBMM'ye sunulan Sayıştay raporuyla sonlanan bir süreci kapsamaktadır.
- Yasama organının, yürütme organı üzerindeki bütçe denetimi büyük ölçüde Sayıştay tarafından yapılan bu denetimlere dayanmaktadır. Dolayısıyla yasama organının işlevini etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütmesinde Sayıştay denetiminin önemi yadsınamaz. Öte yandan Sayıştay denetimi, demokratik devlet ilkesinin bir gereği olarak yürütmenin, halka ve yasama organına hesap verme sorumluluğunun işlevselleştirilmesinin en önemli araçlarından"dır"
- TBMM adına kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarını denetleyen Sayıştay'ın, bu görevini ifa ederken yürütme organından tamamen bağımsız olarak hareket etmesi gerektiği kuşkusuzdur.

Bu gerekçelerle alınan iptal kararına rağmen, Sayıştay yönetimi, 2011 yılına ait 132 Sayıştay Raporunu TBMM'ye göndermemiştir. Anayasa Mahkemesi'nin kararına rağmen, AKP Grubu 2012 yılı denetim raporlarının TBMM'ye gönderilmesini önlemek amacıyla, 2013'ün Nisan ayında yeni bir kanun teklifini TBMM'ye sunmuştur. Başta CHP olmak üzere, muhalefet partileri ile Sayıştay denetçilerinin ve medyanın yoğun tepkisi üzerine söz konusu teklif yasalaşmamıştır.

Ancak bu kez de Sayıştay üst yönetimi devreye girmiş ve denetçilerin tespit etmiş olduğu yolsuzluk ve usulsüzlüklere ilişkin denetim bulgularını raporlardan ayıklamıştır. Söz konusu raporların TBMM'ye gönderilmeyişinde, görev başındaki Sayıştay Başkanı ile 50 Sayıştay üyesinden 42'sinin TBMM'de hiçbir uzlaşma arayışına girilmeden, AKP'nin parlamento çoğunluğu tarafından seçilmiş olmasının etkisi olduğu açıktır.

AKP bununla da yetinmemiştir. 2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ve 2012 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tasarısı görüşmeleri TBMM Genel

Kurul'unda başlamadan hemen önce (8 Aralık 2013) yaptığı bir yönetmelik değişikliği ile kamu kurumlarının en önemli mali tablolarını detaylı bir şekilde Sayıştay'a vermesinin yolunu tam üç yıl süreyle kapatmıştır.

Hesap Vermek Bir İktidar İçin Onurdur

Hesap vermek bir iktidar için zül değerdir. Demokrasilerde hesap vermek iktidar için bir görev ve onurdur. Her yurttaş doğduğu andan itibaren devlete vergi ödemeye başlar. Vergisini ödeyen vatandaş, kendisini yönetenlere "Benim ödediğim vergiler nereye harcanıyor?" diye sorma hakkına sahiptir. Bu çağdaş demokrasilerin en temel kurallarından biridir.

İktidarların hesap vermediği, vermekten kaçtığı rejimlerde, yolsuzluk vardır, usulsüzlük vardır, haksız kazanç vardır, hak gaspları vardır, tüyü bitmemiş yetimin hakkının yenmesi vardır. Hesap vermeyen hükümetlerin yaptığı bütçelerin meşruiyeti sorgulanır. Parlamentoda hesap vermeyen bir hükümetin meşruiyeti her zaman tartışmalıdır. Bu bütün demokrasilerde böyledir. Bunun istisnası totaliter rejimlerdeki.

Yasama organının bilgi alma hakkının yürütme organı tarafından engellendiği yedegüçler ayrılığı ilkesinden söz edilemez. Demokrasinin olmazsa olmazı olan güçler ayrılığı için "önümüze dikilen engel" ifadesini kullanan ve onu bir ayak bağı olarak gören Başbakan ve AKP Hükümeti aslında demokrasiyi bir ayak bağı olarak

görmektedir. Zira yapmaya çalıştıklarıyla ülkeyi demokrasiden uzaklaştırmakta ve yürütmenin sınırsız güç sahibi olduğu, giderek totaliterleşen bir sisteme doğru sürüklemektedir. Kamu idarelerinin harcamaları üzerindeki Sayıştay ve Meclis denetiminin kaldırılması bu gidişatin en başta gelen göstergelerinden biridir.

CHP, vatandaşın en temel haklarının başında gelen "bütçe hakkını" sonuna kadar korumaya kararlıdır.

TBMM adına kamu harcamalarını denetleyen Sayıştay'ın mali raporları TBMM'ye gelmeden millet iradesini temsil eden milletvekillerinin kabul oyu vermesi, Anayasa, yasalar ve hukuka aykırı olması bir yana en azından ahlaki değildir. Vatandaşın ödediği vergilerin nerelere harcandığının hesabının verilmesi demokrasilerin olmazsa olmazıdır. Halka hesap vermeyen rejimlere diktatörlük denir.

Bütçe Hakkı Sonuna Kadar Savunulmalıdır

CHP, hükümetin demokrasiyi ve hukuk devletini sarsan her uygulamasında olduğu gibi bu konuda da üzerine düşen görevi yerine getirmeye devam edecektir. Hükümeti mali şeffaflık ve hesap verebilirlik sınırlarına çekmeye çalışacaktır. Hükümet'e Sayıştay raporlarını TBMM'ye sunması için çağrıda bulunmayı sürdürecektir. "Vatandaş vergisini veriyor, Hükümet

de hesabını verecek” diyen CHP ilanları Hükümet’in toplumda ve iş dünyasında yarattığı korku imparatorluğu neticesinde yayınlanamamıştır. Ancak CHP *’bütçe hakkı’* ve demokrasi için verdiği mücadeleye yılmadan devam edecektir.

“Hesap vermek bir iktidar için onurdur.”
(Kemal Kılıçdaroğlu)

Hükümet’in ve kamu kurumlarının hesap vermekten kaçması çok ciddi ve asla kabul edilemez bir durumdur. Bu duruma tüm sivil toplum kuruluşları, sendikalar, üniversiteler ve aydınlar yüksek sesle itiraz etmelidir. Doğduğu andan itibaren vergi veren 76 milyon yurttaşımızın *’bütçe hakkı’*nı gasp eden, yönetimde mali saydamlığı ve hesap verebilirliği ortadan kaldıran anti-demokratik uygulamalara hep birlikte karşı çıkılmalıdır. CHP üstüne düşen görevi en iyi şekilde yapmaya ve vatandaşın en temel haklarının başında gelen *bütçe hakkı’nı* sonuna kadar korumaya kararlıdır.

CHP İktidarda Ne Yapacak?

- CHP için TBMM'ye hesap vermek bir onurdur. TBMM'nin denetleme görevini en etkin biçimde yerine getirmesini sağlamak amacıyla CHP TBMM'de Plan ve Bütçe Komisyonu'ndan ayrı bir *Kesin Hesap Komisyonu* kuracaktır. Komisyon'un başkanlığı ana muhalefet partisinden bir üyeye verilecektir.
- CHP,5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nda belirlenmiş bütçe takvimi ve sürecine kesinlikle saygı gösterecektir. Orta Vadeli Plan ve Orta Vadeli Mali Plan kanuni süreleri içinde yayımlanacaktır.
- Kamu idarelerinin en doğru şekilde mali bilgi ve raporları hazırlaması ve Sayıştay'a sunmasına imkân tanıyacak teknik alt yapı oluşturulacaktır.
- Sayıştay'ın Uluslararası Sayıştaylar Birliği (USB) Denetim Standartlarına uygun performans ve yasalara uygunluk denetimlerini yeniden yapabilmesi sağlanacaktır.
- Kamu ihale Yasası uluslararası standartlara uygun olarak yeniden düzenlenecektir.
- Son dönemde Kamu-Özel işbirliği modeli arkasına gizlenen kamu harcamaları ve Hazine üzerindeki 'koşullu yükümlülükler' kamu mali dengelerinde gerektiği gibi dikkate alınacaktır. Bu suretle saydamlığı ve hesap verebilirliği sağlayacak bir çerçeve oluşturulacaktır.

